

Recenzo

Rikardo ŜULCO: **La Mago**, Esperanto-Centro Paderborn, 1989
213 paĝoj, 13.5 x 20.5 cm, bone bindita en blukolora mola kartono kun bela oranĝkolora paŝtelo de vira busto sur fronta kovrilpaĝo laŭ desegnaĵo de la aŭtoro. ISBN 3-922570-61-5

Revenis la 26a de Oktobro, datrevena tago de la forpaso de profesoro Rikardo Ŝulco en 1997, antaŭ unu jaro. Ne plu troviĝas atakemaj recenzoj kaj ofendaj legantoleteroj en la Esperanta gazetaro kontraŭ la batalema oldulo. Kaj mankas liaj respondoj. Domaĝe. Mi ŝatis legi ilin. En sia lasta libro 'Ĉirkaŭ la analiza Skolo', kies eldono efektiviĝis nur mallonge antaŭ lia morto, Ŝulco postlasis profundajn pensojn siajn pri la Internacia Lingvo, kvazaŭ kiel testamentaĵo de dumviva laboro - en formo de artikoloj, recenzoj, leteroj, replikoj, admonoj, skizoj, respondoj.

Dum liaj plej gravaj libroj 'Pledo por unueca lingvo' kaj 'Sur la vojoj de la Analiza Skolo' ricevis de recenzistoj jen pereigajn batojn jen plej altajn laŭdojn, pri unu el la Ŝulcaj verkoj mi apenaŭ trovis ian recenzon. Tiu libro estas 'La Mago', kiu ne enhavas la fundamentdefendan, gramatikinstruan tendencon sed simple montras la Ŝulcan majstrecon de Esperantlingva poeziaĵo kun altvalora desegnokapablo. Fakte, al mi "La Mago" donis novan impulson, legi Esperantajn poeziaĵojn. Ja abundas originalaj internacilingvaj poemoj kaj novmodaj versaĵoj - kies legado kaj kompreno, mi bedaŭras konstati tion, ege malfacilas al mi.

Tute alia sento kiam mi nun, okaze de la jarreveno de la Ŝulca mortotago, trafoliumis la versaĵaron de 'La Mago'. Oni fakte povas mediti post ĉiu ajn versaĵo. Temas pri 'pantunetoj', poezia kaj vortkreaĵo de Ŝulco signifanta al tri strofoj mallongigita formo de 'pantuno' (t.e. versaĵo de fiksa formo, same kiel soneto kaj limeriko, kiun transprenis Francaj romantikistoj el la Malaja poezio).

La skemo de pantuneto estas simpla: en ĉiuj strofoj rimas la unua kun la tria kaj la dua kun la kvara linio. Sed la enhavo de pantuneto akiras fortan emfazon pere de insista ripetado: nome la dua kaj kvara de la **unua** strofo fariĝas la unua kaj tria linio de la **dua** strofo, kaj ties dua

kaj kvara linio denove fariĝas la unua kaj tria linio de la **tria** strofo. La tuto kulminas per ripetado de la unua linio de la unua strofo kun la lasta (kvara) linio de la tria strofo. Ĉu tro malfacile por kompreni? Nu, mi donos ekzemplojn, por klarigi tian nekutiman versan arton.

Ami la teron (paĝo 117)

La bonan Teron devas ni protekti,
kulturi ĝin memdone kaj ameme.
La Teron devas danke ni respekti,
ne trakti ĝin venene kaj blasfeme!

La ermito (paĝo 157)

En malespero sentas mi min sola.
Neniu povas funde min kompreni.
Eĉ inter homoj restas mi izola
kaj tamen devas plu la vivon treni.

Kulturi ĝin memdone kaj ameme.
Multoble ĝi repagos nian penon.
Ne trakti ĝin venene kaj blasfeme!
Senĉese portos ĝi por pano grenon.

Neniu povas funde min kompreni.
Min premas kulpoj el pasintaj tagoj.
Mi tamen devas plu la vivon treni.
Sopiri al la fin' de ĝiaj plagoj.

Multoble ĝi repagos nian penon.
Ni gardu nin per mavo ĝin infekti.
Senĉese portos ĝi por pano grenon.
La bonan Teron devas ni protekti.

Min premas kulpoj el pasintaj tagoj.
La veron eĉ mi taksas nun idola,
Sopiras al la fin' de ĉiuj plagoj.
En malespero sentas mi min sola.

Ŝulco kvazaŭ elsorĉis el sia maniko entute 99 tiuspecajn pantunetojn kaj aperigis ilin en La Mago. Ĉiun unuopan pantuneton akompanas je la kontraŭa paĝo pensiga desegnaĵo, kiun skizis Ŝulco mem. Tiaj vi-zaĝagregaĵoj tute ne apartenas al la kontraŭflanka pantuneta teksto, sed ili spegulas ian tiaman animstaton de la aŭtoro, kiam li ankoraŭ versis en la Germana kaj la Franca lingvoj - longe antaŭ kiam li lernis versi en Esperanto.

Kio fascinas min estas la esprimkapablo de nur 3 pantunetaj strofoj, en kiuj eĉ ripetigis 5 linioj - do, la tutan enhavon de 12 linioj prezentas fakte nur 7 malsamenhavaj linioj! Laŭtleĝu pantuneton kaj donu al ĝi ĝustan, laŭsencan akcentigon - kaj miru pri la fluo de penso, la ne-perceptebla duobliĝo, kaj la tamen restanta esprimpleneco. Eble vi tiam povas bone kompreni mian admiran fascinon.

Tio, kio min plue fascinis estas la diverseco de la enhavoj. Ŝulco verkis pantunetojn pri plej diferencaj aferoj - gajaj kaj tristaj, pripersonaj kaj primateriaj, pri pomoj kaj mensogantoj, estonteco kaj morto, konfido kaj agonio, apokalipso kaj hipokondreco, drivanta folio kaj malespera peto, printempa suno kaj varsovia geto.

Mi selektis nur 3 el tiaj 99 tristrofaj pantunetoj. Bonvolu bone atentigi la ripetiĝon de laŭordaj linioj kaj la konformecon de la unua kaj lasta linio de la unuopaj poeziaĵoj, kiuj potence akcentas la celitan eldiron. La "ermito" spegulas la Ŝulcan senton de izoliteco pro miskompro en Esperantujo - ne nur pro diverskonceptaj prilingvaj opinioj sed precipe pro lia progresinta malbona aŭdkapablo. Sed ankaŭ en sia poeziaĵa La Mago, Ŝulco ne malevitas atentigi la Esperantistaron, gardi ĝian lingvon. Tion montras la pantuneto "Lingvo arte farita". Kaj pro la funebra reveno de lia forpaso antaŭ unu jaro, mi aldonas al tiu recenzo mian propran saluton al Esperantlingva verkisto, pentristo, filozofo kaj erudita scienculo per poeziaĵo, kompreneble ankaŭ pantunetforme.

Lingvo arte farita (paĝo 93)

El nia lingvo faru ne ludilon!
Severa estas ĝi, science grava.
Ekkonu ĝuste ĝian malfacilon!
Genia verko de racio rava!

Severa estas ĝi, science grava,
surbaze de logiko interhoma,
genia verko de racio rava!
Tutmonda konvencio idioma!

Surbaze de logiko interhoma
disfaldas ĝi mirige sian brilon.
Tutmonda konvencio idioma!
El nia lingvo faru ne ludilon!

Rikardo Ŝulco (1906 - 1997)

Li siajn pensojn malavare donis,
staranta firme sur la Fundamento.
Aprobi ilin oni ne bezonis,
ĝojigis lin komprena komplimento.

Staranta firme sur la Fundamento
pri nia lingvo zorgis li vivhorojn:
ĝojigis lin komprena komplimento
kaj amasigis li en ni trezorojn.

Pri nia lingvo zorgis li vivhorojn,
nelogikaĵojn tute ne pardonis,
sed amasigis li en ni trezorojn.
Li siajn pensojn malavare donis.

R. Sachs

Recenzo

Zlatko TIŠLJAR: Eŭropa ideologio, Inter-Kulturo Maribor, 1998, 68a paĝa poŝformata libr(et)o, 11.5 x 16.5 cm, ISBN 961-6075-19-5

Valoro kaj kvalito de libro estas dependa de ties enhavo, ne de ties granda aŭ maldikeco. Tian eldiron pravigas la lasta publikigaĵo de Tišlar, kiu prezentis sian "Eŭropan ideologion" dum la Montpeliera UK komence de Aŭgusto 1998. Bedaŭrinde la anonco de la oficiala aŭtoro prezentado de la poŝlibro okazis eksterprograme kaj same eksterprograme ŝanĝiĝis dufoje la anoncita prelegejo - kun bedaŭrinde nur manpleno da aŭskultantoj sed tamen, aŭ pro tio, trecege vigla diskutado.

Mi jam estis trafoluminta la libreton antaŭ la aŭtoro prezentado. Impresis min la densigita formo de speciala demando, kiun Tišlar jam aludis en siaj antaŭaj verkoj "Duobla Spiralo" (1991) kaj "Esperanto vivas malgraŭ la Esperantistoj" (1997), nome kiel pli efike klarigi al personoj, kiuj ne parolas Esperanton kaj precipe al politikistoj, la karakteron, valoron kaj celon de neŭtrala transnacia Eŭropa lingvo.

La nuntempa Eŭropo-Unio estas matura. Tamen preskaŭ ĉiu unuopa membroŝtato pensas pri propralantaj avantaĝoj pere de membreco. Tie kuŝas la malkompreno de subsidiareca pensado kaj la bazaj problemoj de Eŭropa unueco. La plej granda ĝisnuna manko de Eŭropo estas definitiva normlingvo kiel komunikilo kaj identecsigno por Eŭropanoj. Estas tiu lasta funkcio de unueca lingvo, kiu pleje gravas kaj kiun ne povas anstataŭi iu ajn de la grandaj naciaj lingvoj, kiom vaste ĝi estu jam parolata - ĉu politike, science, komputile, ĉu interjunulare, lerneje, eduke, ĉu internacie, restoracie, flughavene.

Dum debatoj pri Esperanto kiel komuna Eŭropa lingvo, post legado de la Tišlara libreto oni ne plu fanfaronos pri facila, nur kelksemajna ellerno de Esperanto ĝis plena posedo (kio ne veras), pri nur 16 reguloj por posedi la Esperantan gramatikon (kies ĝustaj aplikoj ne estas tiom facilaj), aŭ pri la interesperantista unueco kaj samceleco (kio estas absoluta malvera revo). La baza trajto de "Eŭropa Ideologio" estas ke transnacia Esperanto kiel "Eŭrolingvo" evoluigus propran Eŭropan individuecon, kaj kungluus la Eŭropanojn al specifa socia organismo kiu ŝatos kaj protektos la etnajn diversecojn kaj forte malakceptas ekskludi el la Eŭropa komunumo malgrandajn naciajn kulturojn kaj lingvojn pro daŭra dominado de iu politike, ekonomie kaj homamase forta sed al iu nacio apartenanta, nacia lingvo. Esperanto garantius egalecon de ĉiuj naciaj lingvoj en estonta internacia komunika ordo.

Al tiaj gravaj bazaj pensoj, kiuj transtrenas en dek-du ĉapitroj la libreton kiel ruĝa fadeno, sekvas kiel dek-tria ĉapitro la de Tišlar 1995 iniciatita "Eŭropa Manifesto". Mi dubas, ĉu aldono de tiu lasta ĉapitro nepre necesas, ĉar temas pri apliko de idearo kun la ĉefa principo de subsidiareco en kultura kaj lingva politiko. Tion la aŭtoro jam bone priskribis en la antaŭaj ĉapitroj. Kritikindas ankaŭ kelkaj forlasoj de la temo je la librofino kaj malplialtiĝo de la komence skrupula lingva ekzakteco. Sed tiu manko estas solvebla en sekva eldono. Kiel poŝformata libreto "Eŭropa Ideologio" ne nur apartenu en la poŝon de ĉiu Eŭropane pensanta Esperantisto, sed oni devas preni ĝin plejeble ofte en la manon por studi kaj pripensi ĉu eblas iam estonte Eŭropa identeco.

R. Sachs